

Огір М. Ю.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент О. В. Мосієнко

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ВІДОБРАЖЕННІ ПОДІЙ ТА ЇХ УЧАСНИКІВ (НА МАТЕРІАЛІ СЛУЖБИ НОВИН “ГОЛОС АМЕРИКИ”)

В епоху глобалізації та сучасного інформаційного простору дослідження медіа дискурсу набуває особливого значення. Цей різновид дискурсу відображає важливі національні та міжнародні події, впливаючи на свідомість, поведінку людей і формуючи у них відповідне ставлення до подій [3; 5, с. 12; 6, с. 10]. Специфіка реконструювання дійсності у медіа дискурсі, створеному певними ЗМІ та окремими службами новин, визначається політичною ситуацією та подіями у межах країни. При створенні новин інформаційні агенства враховують вікові, гендерні, професійні, соціальні та культурні особливості цільової аудиторії. Деякі ЗМІ орієнтуються на конкретного адресата і його картину світу [1; 2, с. 209; 7].

Актуальність дослідження зумовлена спрямованістю перекладознавчих студій на вивчення способів перекладу мовних одиниць у текстах різних жанрів, що й визначає необхідність встановлення специфіки відображення подій у текстах новин, які при перекладі з англійської мови на українську піддаються численним трансформаціям. **Мета** дослідження полягає у виявленні особливостей перекладу медіа текстів, які репрезентують різноманітні події та їх учасників. Об'єкт дослідження становлять особливості відображення подій в американському та українському медіа дискурсах. Предметом дослідження є способи перекладу одиниць на позначення подій і їх учасників у медіа текстах. У правильності та повноті передачі інформації полягає відмінність перекладу від будь-якого виду так званих адаптацій. Тому можливість передати зміст оригіналу передбачає наявність фонових знань, що складають реальне тло, на якому розгортається картина життя іншої країни. Тлумачення оригіналу, вірне чи невірне, і ставлення до нього з боку автора, позитивне чи негативне, протягом

перекладу вимагає відбору перекладацьких трансформацій. Перекладений дискурс повинен так само впливати на іншомовного адресата, як і оригінал – на свого. Домінантою медіа дискурсу є поняття цінності, яке необхідно відтворити в перекладеному повідомленні з урахуванням ціннісної ієрархії різних культур. Для аргументації у мас-медіа важливі моральні та етичні цінності, що пов'язують з особливостями національного темпераменту та менталітету [1, с. 146].

При перекладі текстів новин використовуються різні трансформації не тільки для того, аби вплинути на адресата, але й адаптувати текст до мовної картини певної країни. Порівняльний аналіз повідомлень під назвами *"Putin: The 'Lonely' Leader Bent on Restoring Russian Power"* (Voice of America, 25.02.2015) – *"Путін: самітник, який хоче відродити великодержавну Росію"* (Голос Америки, 26.02.2015) демонструє відмінності у формуванні образу особи, про яку йдеться у повідомленні. У вступному абзаці англomовної версії повідомлення під заголовком *"Putin: The 'Lonely' Leader Bent on Restoring Russian Power"* на початок речення висувається іменникова фраза з топонімом у присвійному відмінку *Russia's crisis*, яка акцентує увагу на кризі в Росії, що негативно вплинула на економіку країни. В українському варіанті використана трансформація заміни форми, що втілено у використанні словосполучення *економіка Росії*, яке зосереджує увагу читача на економіці, а не кризі як у американській версії представлення події: *Despite Russia's crisis-hit economy, approval ratings for President Vladimir Putin are near record-highs - Незважаючи на постраждалу в результаті кризи економіку Росії, рейтинг президента Путіна досяг майже рекордного рівня*. Трансформація вилучення використана при ідентифікації президента Росії. Так, в американському повідомленні вживається адресне ім'я *President Vladimir Putin*, яке складається з класифікатора *President* та двокомпонентного антропоніму *Vladimir Putin*, що забезпечує формування завершеного образу особи у тексті новин. В українському тексті опущено ім'я *президент Путін*. Відмінності у зображенні президента Росії пояснюємо різним ступенем доступності ментальних ресурсів і перспективою сприйняття, оскільки для американського читача сприйняття російського лідера

відбувається у віддаленій перспективі, що й вимагає більшої кількості компонентів адресного імені для точної ідентифікації особи. Українське адресне ім'я *президент Путін* відображає сприйняття у наближеній перспективі, оскільки Україна знаходиться поряд з Росією. Іншим мотивом використання такої трансформації і, як наслідок одиниці, є прагнення автора повідомлення знизити статус лідера Росії, до якого в українського читача формується негативне ставлення.

Для відображення безрезультатності санкцій, застосованих проти Росії, в українському повідомленні використано антонімічний переклад: *Western sanctions against Moscow have failed to curb what the West sees as Russian interference in Ukraine – Західні санкції проти Росії не змусили Москву припинити втручання у справи України*. Предикативна група *have failed to curb*, яка позитивна за формою, в українському перекладі відтворена групою присудка із заперечною часткою *не змусили Москву припинити втручання*. Репрезентація Путіна як самотньої людини, як воїна-одинака в українському тексті новин досягається шляхом використання трансформації додавання: *"Putin is a very lonely, very unhappy, deeply isolated man, terrified of physical decay, and a man who feels enormous self-pity that he has to bear this cross of Russia, that he has to confront these forces, " says Judah – "Путін – дуже самотній, дуже нещасливий, глибоко ізольована людина, що боїться фізичного в'янення. Це людина, яка відчуває величезну жалість до самого себе через те, що доводиться нести ось цей хрест за всю Росію, що йому доводиться протистояти цим ворожим силам", – вважає експерт*. З метою акцентування уваги на великій відповідальності Путіна за наслідки і те, якою буде Росія в майбутньому, в українському перекладі додано кількісний займенник до топоніма *всю Росію*. Вказівну фразу *these forces* українська служба новин передає також за допомогою трансформації додавання – *цим ворожим силам*.

Прикметник *ворожим*, який з'являється в українському перекладі, відображає ідею войовничості і протистояння. Для легшого сприйняття інформації, ЗМІ застосовують трансформацію членування речення, поділяючи складне речення

вихідної мови на два речення, об'єднаних смисловим зв'язком мови перекладу. Ідея військового протистояння і війни відтворюється у перекладі за рахунок прийому модуляції: *Whether he needs to do that through war, he'll do that through war.* – *Якщо для цього йому потрібна буде війна, то буде війна.* Шляхом модуляції змінено точку зору – в англійському варіанті акцентується суб'єкт дії *he* (Путін), який може використати війну, якщо йому буде потрібно *he'll do that through war*, в українському перекладі ймовірність дії – *буде війна*.

Порівняльний аналіз текстів під назвами *"Nominee to Head Pentagon Backs 'Lethal Aid' to Ukraine"* (Voice of America, 04.02.2015) – *"Ідею надання Україні зброї підтримав кандидат на посаду глави Пентагону"* (Голос Америки, 04.02.2015) демонструє певний ступінь суб'єктивності передачі інформації з вихідної мови на мову перекладу. У заголовку *Nominee to Head Pentagon Backs 'Lethal Aid' to Ukraine* американської версії новин Голос Америки відображається ідея надання Україні зброї. Головний учасник медіа події, що описується, позначений лексемою *Nominee*, яка в українському перекладі має повний еквівалент *кандидат*. При перекладі частини заголовка, яка уточнює віднесеність особи до певної установи, використовується граматична трансформація заміни: інфінітивна фраза *to Head Pentagon* відтворюється іменниковим словосполученням *глави Пентагону*. При перекладі назви повідомлення спостерігаємо залучення трансформації вилучення. Фраза *Lethal Aid* в українському перекладі відтворена як *зброя*, що демонструє вилучення мовної одиниці. В українському варіанті заголовку вилучено прикметник *lethal*, який у тексті статті використовується у складі словосполучень *lethal arms* і *lethal weapons*, що співвідносяться з фразою *Lethal Aid* і відображають ключову ідею повідомлення. Застосування трансформації вилучення пояснюємо прагненням українських журналістів уникати використання одразу у заголовках лексем, які створюють картину, що загрожує безпеці людей.

Розглянемо ще один вид часто вживаної перекладацької трансформації як компресія. *Vladimir Putin was an officer in the Soviet Union's intelligence service, the KGB, rising to the rank of lieutenant colonel.* – *Свого часу Володимир Путін*

дослужився до підполковника КДБ. Використання адресного імені *the Soviet Union's intelligence service, the KGB* пояснюється тим, що міжнародна читацька аудиторія не обов'язково знає зміст аббревіатури *KGB* і не володіє відповідними фоновими знаннями. Використання прийому компресії при перекладі цього речення українською мовою виправдане, оскільки українському читачеві поняття *КДБ* відоме і не потребує роз'яснення, що й зумовило використання відповідної перекладацької трансформації. Трансформацію вилучення демонструють наступні речення: *"You know, I don't feel lonely, as strange as that may sound," he told reporters. "Friendly meetings, contact - I don't have much, even with people whom I consider my friends," said Putin - "Все-таки не відчуваю себе самотнім, як це не здається дивним. Спілкування, контактів у мене, може, й не так багато навіть з людьми, які вважаються моїми друзями"*, – сказав про себе російський президент. У реченні вихідної мови бачимо звертання до адресата, що характерно для англійської мови. Українські ЗМІ вдалися до вилучення слів, замінивши їх вставним словом *все-таки*. Цілісне перетворення застосували переклавши *that may sound* як *це здається дивним*, що відображає різний спосіб сприйняття: слуховий та візуальний.

При відтворенні подій та їх учасників також використовується антонімічний переклад. Перекладаючи речення *Such candor is rare* журналіст відмовляється від дослівного перекладу *Така відвертість — рідкісна*, оскільки це не зовсім точно відтворює прагматичний зміст оригіналу. У перекладі речення було трансформоване шляхом логічного розгортання дії і набуло наступного вигляду – *Така відвертість не характерна для Путіна*. Диференціація значень відбувається у вузькому та широкому контексті, адже велика частина близьких значень переплітаються в англійських абстрактних словах-поняттях. *"He feels that Russia was cheated in the 1990s and that the Soviet Union was humiliated and toppled by the West, and it's time to get back what was lost, both in terms of status but also in terms of territory," says Lucas – "Він вважає, що в 90-і роки Росію обдурили, і що Захід принизив і розтоптав Радянський Союз, а тепер прийшов час повернути те, що було загублено, як в плані статусу, так і в плані*

території", – так характеризує експерт світогляд російського лідера. Для дієслова *feel* v, яке має кілька значень – 1) відчувати, почуватися, усвідомлювати; 2) щупати, мацати, лапати; 3) переживати, почувати, сприймати; 4) хвилювати; 5) чути – в українському перекладі відповідником обрано лексему *вважає*.

При перекладі фрагменту *"But it was a strategic defeat – the fall of the Soviet empire in 1991 – that defines Putin's vision, says Edward Lucas, author of the book 'The New Cold War' – Однак світогляд Путіна сформувався під впливом того, що він вважає стратегічною поразкою, - розпад Радянської імперії в 1991 році. Про це пише Едвард Лукас у своїй новій книзі The New Cold War ("Нова холодна війна")* відбувається конкретизація дієслова *to be*. Заміна слова з широким значенням словом з більш вузьким значенням обумовлюється прагматичними міркуваннями, до того ж до такого перекладу автор вдається, повністю володіючи контекстом та наголошуючи на особі, що потерпіла поразку, а не на події, яка відбулася. Суб'єктивність відображення подій при перекладі демонструє аналіз текстів під назвами *"Nominee to Head Pentagon Backs 'Lethal Aid' to Ukraine"* - *"Ідею надання Україні зброї підтримав кандидат на посаду глави Пентагону"*. У заголовку американської версії новин головний учасник медіа події позначений лексемою *Nominee*, яка в українському перекладі має повний еквівалент *кандидат*. При перекладі частини заголовка, яка уточнює віднесеність особи до певної установи, використовується граматична трансформація заміни: інфінітивна фраза *to Head Pentagon* відтворюється іменниковим словосполученням *глави Пентагону*. З іншого боку спостерігаємо залучення прийомів генералізації та конкретизації. Фраза *Lethal Aid* в українському перекладі відтворена як *зброя*, що конкретно демонструє яка саме допомога була надана Україні. В українському варіанті заголовку опущено прикметник *lethal*, який у тексті статті використовується у складі словосполучень *lethal arms* і *lethal weapons*, що співвідносяться з фразою *Lethal Aid* і відображають ключову ідею повідомлення. Застосування трансформації вилучення пояснюємо прагненням українських журналістів уникати

використання одразу у заголовках лексем, які створюють картину, що загрожує безпеці людей.

У заголовку *"Israeli PM: Iran Nuclear Talks Are 'Very Bad Deal'"* увага акцентується на прем'єр-міністрові Ізраїлю, який є учасником медіа події, що описується в тексті. В українській версії тексту новин під заголовком *"Виступ прем'єра Ізраїлю в Конгресі США зустріли неоднозначно"* наголошують на процесі, використовуючи трансформацію граматичної заміни форми слова, змінюючи акцент події. *"Israeli Prime Minister Benjamin Netanyahu said negotiations underway between the United States and Iran would 'guarantee' that Tehran would get nuclear weapons, a threat not only to the Middle East but to the world. – За словами прем'єр-міністра Беньяміна Нетаньягу, він відчував "глибокий обов'язок виступити" перед членами Конгресу США у вівторок щодо питання, яке може загрозувати існуванню його країни, маючи на увазі розробку ядерної зброї Іраном.* Лексему *underway* замінили іменниковим словосполученням, застосувавши модуляцію як смисловий розвиток. У словосполученні *Israeli Prime Minister Benjamin Netanyahu – прем'єр-міністра Беньяміна Нетаньягу* використано трансформацію вилучення при ідентифікації прем'єр-міністра, цим самим не передаючи топонім *Israeli*, що присутній в англійській версії. В українському варіанті залишили тільки класифікатор *Prime Minister* з антропонімом *Benjamin Netanyahu*, що не завершує образ особи в тексті новин. Відмінності у зображенні можна пояснити різним сприйняттям інформації та наявними фоновими знаннями.

У заголовку *Kerry Meets With Lavrov in Switzerland* американська служба новин зазначає місце зустрічі, а в його українському варіанті *Керрі обговорив з Лавровим конфлікт на Донбасі* увага зосереджується на предметі та меті зустрічі. Українська служба новин повідомляє про проблему, яку обговорювали раніше для того, щоб привернути увагу до вирішення ситуації, яка склалася на Донбасі: *Kerry and Russian Foreign Minister Sergei Lavrov met in Geneva to talk about the conflict in Ukraine and the shooting death of Russian opposition leader Boris Nemtsov. .... and he urged Kyiv to distance itself from what he called*

"extremists." – Міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров сказав учасникам зібрання, що досягнуто певного прогресу стосовного припинення вогню в Україні і закликав владу в Києві відсторонитися від - за його словами - "екстремістів". При перекладі першої частини речення застосована трансформація модуляції. Автор відображає власну думку про конфлікт в Україні, адже в оригінальній версії йдеться про зустріч щодо обговорення конфлікту та смерть Бориса Немцова, і жодного слова про покращення та прогрес.

Отже, при відображенні подій та їх учасників автор застосовує різного роду перекладацькі трансформації для того, аби адаптувати текст відповідно до мовного середовища, в якому відображена картина життя іншої країни. Автор може свідомо інтерпретувати текст оригіналу відповідно до вимог або цілей передачі змісту для адресатів іншої країни та культури, висвітлити події у зовсім іншому ракурсі, зобразити учасників подій відповідно соціуму, у якому перебуває адресат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Агапов О. Д. Виртуальность как проблема социальной философии / О. Д. Агапов. – Режим доступу: <http://z3950.ksu.ru/phil/0-737566/026-029.pdf>
2. Александрова О. В. Язык средств массовой информации как часть коллективного пространства общества / О. В. Александрова // Язык средств массовой информации: Учебное пособие для вузов / под ред. М. Н. Володиной. — М.: Академический Проект Альма Матер, 2008. – С. 210 – 220.
3. Березин В. М. Массовая коммуникация: Сущность, каналы, действия / В. М. Березин // Серия Практическая журналистика. — М.: РИЦ-холдинг, 2003.—174 с.
4. Брайант Дж. Основы воздействия СМИ / Дж. Брайант, С. Томпсон. — М.: Вильяме, 2004. —432 с.

5. Володина М. Н. Язык СМИ основное средство воздействия на массовое сознание / М. Н. Володина // Язык средств массовой информации: Учебное пособие для вузов / отв. ред. М. Н. Володиной. — М.: Академический Проект; Альма Матер, 2008. —С. 6 – 24.
6. Добросклонская Т. Г. Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ: современная английская медиаречь: учебн. пособ. / Т. Г. Добросклонская. – М. : Флинта: Наука, 2008. – 264 с.
7. Назаров М. М. Массовая коммуникация и общество / М. М. Назаров // Введение в теорию и исследование. – М. : Авантиплюс, 2004. – 428 с. __